

**TERI
PRAČET**

**SESTRE
PO METLI**

Preveo
Dejan Papić

Laguna

Naslov originala

Terry Pratchett
WYRD SISTERS

Copyright © Terry and Lyn Pratchett 1988
First published by Victor Gollancz Ltd in association with
Colin Smythe, London
Copyright © 2000, 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Ilustracija na koricama
© Josh Kirby via Colin Smythe Ltd.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

SESTRE PO METLI

(Igraju: tri veštice, kao i kraljevi,
bodeži, krune, oluje, patuljci, mačke,
duhovi, aveti, čovekoliki majmuni,
banditi, demoni, šume, naslednici,
lude, mučenja, trolovi, rotacione scene,
svenarodna veselja i opšti meteži.)

Vetar je zavijao. Munje su probadale zemlju gde god bi stigle, kao nedorasli ubica. Oluja se valjala tamo-amo po mračnim brdima ispranim kišom.

Noć je bila crna kao unutrašnjost mačke. Poverovali biste da je to noć u kojoj bogovi pokreću ljude kao pione na šahovskoj tabli sudbine. U središtu ove nemilosrdne oluje vatra je treperila između natopljenog grmlja štipavice kao besnilo u oku lasice. Obasjavala je tri pogurene prilike. Dok je u kazanu ključalo, jezivi glas zapišta: „Kada ćemo se nas tri opet naći?“

Nastade tišina.

Potom drugi glas mnogo običnijim tonom reče: „Pa, što se mene tiče, može u sledeći utorak.“

* * *

Beskrajnim dubinama svemira plivala je zvezdana kornjača Veliki A'Tuin, na čijim su leđima stajala četiri džinovska slova koja su na ramenima nosila svu težinu Disksveta. Sićušni

sunce i mesec kružili su oko njih, u komplikovanim orbitama koje su stvarale godišnja doba, tako da verovatno ni na jednom drugom mestu u čitavom multiverzumu nije bilo potrebno da slon pomeri nogu da bi propustio sunce da prođe.

Zašto je ovo ovako, možda se nikada neće saznati. Možda su Tvorcu univerzuma dojadile uobičajene aksijalne inklinacije i rotacione brzine, pa je možda odlučio da se barem jednom malo zabavi.

S priličnom sigurnošću moglo bi se opkladiti da bogovi ovakvog sveta verovatno ne igraju šah, a tako je zaista i bilo. Oni nemaju maštu. Bogovi više vole jednostavne, opake igre, u kojima „Ideš pravo u ništavilo i ne postižeš uzvišenost“ – ključ za razumevanje svih religija jeste u tome da je božanska ideja zabave – igranje škole po minskom polju.

Magija je vezivni element Disksveta – magija koja se stvara okretanjem samog sveta, magija koja se poput svile uvija iz same strukture postojanja kako bi zašila rane stvarnosti.

Dobar deo nje završava u Ramtopskim planinama, koje se protežu od smrznutih predela u blizini Središta, preko dugačkog arhipelaga, sve do toplih mora koja beskonačno otiču u svemir preko Ivice.

Sirova magija nevidljivo pucketa od vrha do vrha i uzemlje se u planinama. Ramtopi su ti koji snabdevaju svet većinom veštica i čarobnjaka. U Ramtopima lišće se na drveću pokreće i kada nema povetarca, a stene uveče idu u šetnju.

Čak i zemlja, ponekad, izgleda kao živa...

* * *

Ponekad i nebo.

Oluja je zaista davala sve od sebe. Ovo joj je bila velika prilika. Godine je provela zamlaćujući se po provinciji,

odrađujući koristan posao kao vihor, stičući iskustvo, uspostavljajući veze, s vremena na vreme neočekivano zaskačući pastire ili spaljujući manje hrastove. Sada joj je upražnjeno mesto u vremenskim prilikama dalo šansu da izađe na videlo i ona se uživala u svoju ulogu u nadi da će je primetiti neka od velikih klima.

Bila je to *dobra* oluja. Sasvim se lepo transformisala i bilo je puno strasti u tome i kritičari su se složili da bi – ako bi samo naučila da kontroliše svoju grmljavinu – u godinama koje slede postala oluja na koju treba obratiti pažnju.

Šuma ju je zasipala aplauzom i bila je puna magle i razletelog lišća.

U noćima kao što je ova, kako je već spomenuto, bogovi igraju igre drugačije od šaha sa sudbinama smrtnika i tronovima kraljeva. Važno je upamtiti da oni uvek varaju, sve do samog kraja...

A kočija je naišla truckajući se po neravnom šumskom putu, žestoko odskačući kada bi točkovi zapeli o koren drveta. Kočijaš je nemilosrdno šibao upregnute konje, a očajnički pucnjevi njegovog korbača predstavljali su sasvim lep kontrast udarima oluje koja je besnela gore.

Iza – samo malo iza i približavajući se – bila su tri jahača pod kapuljačama.

U noćima kao što je ova, zla se dela čine. I dobra dela, naravno. Ali uglavnom zla, kada se sve uzme u obzir.

* * *

U noćima kao što je ova, veštice izlaze napolje.

Dobro, ne baš *napolje*. Ne vole one tamošnju hranu i ne može se verovati kelnerima, a šamani uvek usvinje ligeštule.

Ali pun mesec provirivao je kroz poderane oblake, a naleti vetra bili su puni šapata i sasvim jasnog nagoveštaja magije.

Na svom proplanku iznad šume veštice su govorile ovako:

„Čuvam dete u utorak“, reče jedna koja nije imala šešir, već žbun belih uvojaka tako gust da je mogao da posluži umesto šlema. „Najmlađeg klinca našeg Džejsona. Mogu u petak. Požuri s tim čajem, draga. Presušila sam.“

Najmlađa članica trija uzdahnula je i zagrabila kutlačom ključalu vodu iz kazana i prelila je u čajnik.

Treća veštica brižno ju je potapšala po ruci.

„Lepo si to izgovorila“, reče. „Još malo da poradiš na piskutanju. Nije li tako, Nano Og?“

„Vrlo je korisno piskutanje, nego šta“, žurno se nadovezala Nana Og. „A vidim i da ti je Prija Vemper, nekjojjelakacrna-zemlja, dosta pomogla oko zrikavosti.“

„Lepa zrikavost“, reče Baka Vedervaks.

Najmlađa veštica, čije je ime bilo Magrat Garlik, vidno se opustila. Osećala je strahopoštovanje prema Baki Vedervaks. U čitavim Ramtopskim planinama bila je dobro poznata činjenica da je gđica Vedervaks malo toga odobravalala. Ako je ona rekla da je to bila lepa zrikavost, biće da su Magratine oči već gledale kroz nozdrve.

Za razliku od čarobnjaka, kojima ništa nije draže od složene hijerarhije, veštice nemaju previše čvrst strukturni prilaz napredovanju u karijeri. Na svakoj je veštici da uzme devojku i preda joj oblast o kojoj će se starati posle njene smrti. Veštice po svojoj prirodi nisu društvene, barem ne sa drugim vešticama, i svakako nemaju vođe.

Baka Vedervaks je bila najuvaženija među vođama koje nisu imale.

Magratine ruke pomalo su drhtale dok su spravljale čaj. Naravno, bilo je veoma ugodno, ali i pogubno za živce početi

karijeru kao seoska veštica s Bakom i Nanom Og na suprotnim stranama šume. Njena ideja bila je da oforme lokalnu podružnicu. Osećala je da je to nekako više, pa, okultno. Na njeno zaprepašćenje, ostale dve su se složile ili, barem, nisu se previše protivile.

„Podsuknjice?“, upitala je Nana Og. „Zašto bismo udruživale podsuknjice?“

„Mislila je na podružnicu, Gita“, objasnila joj je Baka Vedervaks. „Znaš, kô u stara vremena. Sastanci.“

„Kolena u vazduh?“, upitala je Nana Og s tračkom nade u glasu.

„Nema igranke“, upozorila je Baka. „Ne podnosim igranje. Ili pevanje, ili padanje u zanos, ili ono brljanje kojekakvih melema i slično.“

„Dobro je izaći ponekad“, ozareno reče Nana.

Magrat je bila razočarana zbog igranja i osećala je olakšanje što nije iznela još neku od ideja koje su joj bile na umu. Preturala je po zamotuljku koji je ponela sa sobom. Ovo je bio njen prvi sabat i bila je odlučna da ga odradi kako valja.

„Da li je neko za pogaču?“, upita.

Baka je oštro odmerila svoju pre nego što će je zagristi. Magrat je umesila pogače tako da su bile ukrašene motivima slepih miševa. Imali su očice načinjene od suvog grožđa.

* * *

Kočija je proletela između drveća na obodu šume, nakrivila se na dva točka kada je zakačila kamen, ispravila uprkos svim zakonima ravnoteže i nastavila svoju jurnjavu. Ali sada je išla sporije. Uspon je činio svoje.

Kočijaš, koji je uspravno stajao u stilu vozača dvokolica, sklonio je kosu iz očiju i zagledao se u tminu. Ovde niko nije

živeo. Bio je to prevoj samih Ramtopa, ali ispred se videlo svetlo. Hvala svemu milostivom, ispred se videlo svetlo.

Strela se zari u krov kočije iza njega.

* * *

Za to vreme kralj Verens je dolazio do otkrića.

Kao većina ljudi – mlađih od šezdeset, u svakom slučaju – Verens se nije mnogo zamario pitanjem šta se dešava kada umreš. Kao i većina ljudi od praskozorja vremena, pretpostavljao je da na kraju sve ispadne dobro.

I, kao i većina ljudi od praskozorja vremena, on je sada bio mrtav.

Zapravo, ležao je na dnu jednog stepeništa u svom zamku Lenkr, s nožem u leđima.

Pridigao se i seo i vrlo se iznenadio kada je shvatio da je neko koga je svakako smatrao sobom sedeo dok je nešto veoma nalik njegovom telu ostalo da leži na zemlji.

Bilo je to vrlo dobro telo, sada kada je već mogao slučajno da ga vidi spolja. Oduvek mu je bio veoma privržen, mada, morao je to da prizna, izgledalo je da to sada nije tako.

Bilo je veliko i mišićavo. Starao se o njemu. Ukrasio ga je brkovima i dugim uvojcima. Trudio se da dobije puno vežbanja u prirodi i mnogo crvenog mesa. Sada, baš kada bi mu telo dobro došlo, ono ga je izdalo. Ili izbacilo.

Povrh svega, morao je i da se privikne na visoku mršavu priliku koja je stajala pored njega. Njen veći deo bio je skriven pod kapuljačom i crnom odorom, ali jedna ruka koja je bila ispružena kako bi držala veliku kosu bila je od kostiju.

Kada je neko mrtav, ima stvari koje instinktivno prepoznaje.
ZDRAVO.

Verens se ispravio do svoje pune visine, ili do onog što bi bila njegova puna visina da njegov deo na koji bi reč „visina“ mogla da se primeni nije ukrućeno ležao na podu suočavajući se s budućnošću u kojoj bi samo reč „dubina“ mogla da bude odgovarajuća.

„Ja sam kralj, vodi računa“, reče.

BIO, VAŠE VELIČANSTVO.

„Šta?“, graknu Verens.

REKOH: BIO. TO SE ZOVE PROŠLO VREME. USKORO ĆETE SE NAVIĆI NA TO.

Visoka prilika dobovala je svojim krečnjačkim prstima po dršci kose. Očigledno, zbog nečega bila je uznemirena.

Ako ćemo o tome, razmišljao je Verens, i ja sam. Ali mnogi sasvim jasni znaci koji su mu bili dostupni u trenutnim okolnostima probijali su se čak i kroz ludački hrabru glupost koja je činila veći deo njegovog karaktera, i počinjalo je da mu biva jasno da ma u kom kraljevstvu se sada nalazio, on nije bio njegov kralj.

„Da li si ti Smrt, momče?“, odvažio se.

IMAM MNOGA IMENA.

„Koje trenutno koristiš?“, reče Verens s malo više poštovanja. Ljudi su se gurali pored njih; u stvari, priličan broj ljudi gurao se *kroz* njih, kao duhovi.

„Aha, znači bio je to Felmet“, dodade kao za sebe kralj, gledajući priliku koja je s vrha stepeništa posmatrala prizor s neprimerenim oduševljenjem. „Otac mi je rekao da nikada ne bi trebalo da ga puštam iza sebe. Zašto nisam ljut?“

ŽLEZDE, kratko reče Smrt. ADRENALIN I TAKO DALJE. I EMOCIJE. NEMAŠ IH. SVE ŠTO IMAŠ JESTE MISAO.

Izgledalo je kao da je visoka prilika donela neku odluku.

OVO JE SASVIM MIMO PRAVILA, nastavio je govoreći sam sa sobom. BILO KAKO BILO, KO SAM JA DA SE PROTIVIM?

„Ko, zaista?“

ŠTA?

„Rekoh: ko, zaista?“

ĆUTI.

Smrt je stajao s glavom nagnutom na stranu, kao da je slušao neki unutrašnji glas. Kada mu je kapuljača spala, pokojni kralj je primetio da je Smrt ličio na izglašani kostur u svakom pogledu sem jednog. Njegove očne duplje sjajile su se nebeskoplavo. Verens, međutim, nije bio uplašen; ne samo zato što je teško uplašiti se bilo čega kada delovi potrebni za plašenje leže na nekoliko metara od tebe već zato što se nikada u životu nije plašio i nije imao nameru da sada počne. Ovo je delom bilo zbog toga što nije imao maštu, ali i zato što je bio jedan od retkih ljudi koji su sasvim usredsređeni na sadašnji trenutak.

Mnogi ljudi nisu. Oni žive svoje živote kao neka vrsta oblačka oko tačke u kojoj im se nalazi telo – iščekujući budućnost ili držeći se prošlosti. Obično su toliko zauzeti razmišljajući o onome šta treba da se desi da je jedino vreme kada mogu da shvate šta se sada dešava, u stvari, kada se prisećajući se osvrnu na to. Većina ljudi je ovakva. Oni nauče kako da se plaše jer mogu zapravo da predvide, na nekom podsvesnom nivou, šta će se sledeće dogoditi. I to kao da im se već događa.

Ali Verens je oduvek živeo samo u sadašnjosti. Sve do sada, barem.

Smrt uzdahnu.

VEROVATNO TI NIKO NIŠTA NIJE SPOMENUO?, zapita.

„Kako, molim?“

NIKAKVIH SLUTNJI? NEOBIČNIH SNOVA? LUDIH STARIH PROROKA KOJI TE SALEĆU NA ULICI?

„U vezi s čim? Umiranjem?“

NE, PRETPOSTAVLJAM DA NIJE. BILO BI PREVIŠE TO OČEKIVATI, kiselo reče Smrt. SVE OSTAVLJAJU MENI.

„Ko to?“, zbunjeno upita Verens.

SUDBINA. USUD. I OSTALO DRUŠTVO. Smrt položi ruku na kraljevo rame. REČ JE O TOME, BOJIM SE, DA TREBA DA POSTANEŠ DUH.

„Oh.“ Pogledao je svoje... telo, koje je izgledalo dovoljno čvrsto. A onda je neko prošao kroz njega.

NEMOJ DA TE TO UZNEMIRAVA.

Verens je posmatrao kako njegovo telo s poštovanjem iznose iz dvorane.

„Pokušaću“, reče.

Fino.

„Mada, nisam siguran da sam sposoban za sve one rabote s belim čaršavima i lancima“, reče. „Moram li da idem naokolo i da ječim i vrištim?“

Smrt slegnu ramenima. DA LI TO ŽELIŠ?, upita.

„Ne.“

ONDA, DA SAM NA TVOM MESTU, O TOME VIŠE NE BIH BRINUO. Smrt izvuče iz nabora svog ogrtača jedan peščani sat i pažljivo ga odmeri.

SAD STVARNO MORAM DA KRENEM, reče. Okrenuo se na peti, prebacio kosu preko ramena i izašao iz dvorane, kroz zid.

„Slušaj! Čekaj malo!“, povikao je Verens trčeći za njim.

Smrt se nije osvrtao. Verens ga je pratio kroz zid; bilo je to kao šetnja kroz maglu.

„Da li je to sve?“, zahtevao je. „Mislim, koliko dugo ću biti duh? Zašto sam duh? Ne možeš tek tako da me ostaviš!“ Zastao je i podigao zapovednički, pomalo providan prst. „Stani! Zapovedam ti!“

Smrt sumorno odmahnu glavom i prođe kroz sledeći zid. Kralj je požurio za njim s onoliko dostojanstva koliko

je mogao da prikupi i zatekao je Smrt kako se bavi oko uzda velikog belog konja koji je stajao na grudobranu. Na sebi je imao zobnicu.

„Ne možeš ovako da me ostaviš!“, ponovio je, uprkos svim činjenicama.

Smrt se okrete ka njemu.

MOGU, reče. TI SI NEUPOKOJENI, SHVATAŠ. DUHOVI NASELJAVAJU SVET IZMEĐU ŽIVIH I MRTVIH. TO NIJE MOJA ZONA ODGOVORNOSTI. Potapšao je kralja po ramenu. NE BRINI, reče, NEĆE VEČNO TRAJATI.

„Dobro.“

MOŽDA ĆE TI SE ČINITI KAO VEČNOST.

„Koliko dugo će to zaista trajati?“

DOK NE ISPUNIŠ SVOJU SUDBINU, PRETPOSTAVLJAM.

„A kako ću znati šta mi je sudbina?“, očajnički upita kralj.

TU TI NE MOGU POMOĆI. ŽAO MI JE.

„Pa kako onda to da otkrijem?“

TE STVARI OBIČNO POSTANU OČIGLEDNE, KAKO ČUJEM, reče Smrt i naskoči u sedlo.

„A do tada ću morati da tumaram ovim mestom.“ Kralj Verens se zagledao u grudobrane kroz koje je šibala promaja. „Sam, pretpostavljam. Hoće li iko moći da me vidi?“

OH, SAMO ONI KOJI IMAJU NATPRIRODNE SPOSOBNOSTI. BLISKI ROĐACI. I MAČKE, NARAVNO.

„Mrzim mačke.“

Lice Smrti pomalo se ukrutilo, ako je to uopšte bilo moguće. Plavi odsjaj u njegovim očnim dupljama za trenutak zaiskri crveno.

SHVATAM, reče. Ton njegovog glasa ukazivao je na to da je smrt suviše dobra za one koji mrze mačke. VOLIŠ OGROMNE VELIKE PSE, pretpostavljam.

„Tu si u pravu.“ Kralj se turobno zagledao u svitanje. Njegovi psi. Stvarno će mu nedostajati njegovi psi. A činilo se kao lep dan za lov.

Pitao se da li duhovi idu u lov. Gotovo sigurno da ne, razmišljao je. Kao i što ne jedu, ili piju, kad smo već kod toga, a to je bilo stvarno porazno. Voleo je velike, bučne gozbe i odšljemao* je mnogo litara dobrog vina. I lošeg, ako ćemo pravo. Nikada nije mogao da zna u čemu je razlika do sledećeg jutra, najčešće.

Utučeno je šutnuo kamen i sumorno primetio da mu je noga prošla pravo kroz njega. Nema lova, pijančenja, bančenja, nazdravljanja, sokolarenja... Počinjalo je da biva jasno da su telesna zadovoljstva prilično oskudna bez tela. Odjednom život nije bio vredan življenja. To što ga nije živeo nimalo mu nije olakšavalo stvar.

NEKI LJUDI VOLE DA BUDU DUHOVI, reče Smrt.

„M-m?“ , zlovoljno upita Verens.

TO I NIJE TOLIKO UVRNUTO, PRETPOSTAVLJAM. BAREM MOGU DA VIDE KAKO IM SE SNALAZE POTOMCI. MOLIM? NEŠTO NIJE U REDU?

Ali Verens je nestao kroz zid.

NEMA VEZE ŠTO JA NEŠTO PRIČAM, reče Smrt nadureno. Osvrnuo se oko sebe pogledom koji je mogao da vidi kroz vreme i prostor i kroz duše ljudi i primetio je odron u udaljenom Klaču, uragan u Hauvondalendu, kugu u Hergenu.

GUŽVA, GUŽVA, promrmlja i obode konja prema nebu.

Verens je trčao kroz zidove sopstvenog zamka. Stopala jedva da su mu dodirivala tlo – u stvari, neravnine poda su značile da povremeno nije ni dodirivao zemlju.

* Šljemanje je kao ispijanje, samo se više prosipa.

Kao kralj navikao je da se prema posluži odnosi kao da je ne primećuje, a to što je kao duh trčao kroz njih, bilo je gotovo isto. Jedina razlika bila je da mu se nisu sklanjali s puta.

Verens je došao do dečje sobe, ugledao razvaljena vrata, razbacanu posteljinu...

Začuo je topot kopita. Došao je do prozora, video svog konja kako upregnut u kočiju u punom trku proleće kroz otvorenu kapiju. Nekoliko sekundi kasnije za njim su prošla tri konjanika. Zvuk kopita nakratko je odjekivao kaldrmom, a onda iščezao.

Kralj je udario po simsu, a pesnica mu je ušla desetak centimetara u kamen.

Onda se vinuo u vazduh, s prezirom odbivši da primeti pad, i pola leteći, pola trčeći, prešao je preko dvorišta do štala.

Trebalo mu je tek dvadeset sekundi da nauči da velikom broju stvari koje duh ne može da uradi treba dodati naskakanje na konja. Uspeo je da se posadi u sedlo, ili barem da se raskreči u vazduhu tik iznad njega, ali kada je konj konačno đipio, prestravljen tajnovitim stvarima koje su mu se odigravale iza ušiju, Verens je ostao da jaše na metar i po čistog vazduha.

Pokušao je da trči i došao otprilike do kapije kada se vazduh zgusnuo poput katrana.

„Ne možeš“, reče tužni stari glas iza njega. „Moraš da ostaneš tamo gde si ubijen. U tome je suština kućnog duha. Veruj mi na reč. Znam to.“

* * *

Baka Vedervaks je zastala sa drugom pogačom na pola puta do usta.

„Nešto nailazi“, reče.

„Slutiš li to po tome kako ti bride dlanovi?“ , ozbiljno upita Magrat. Ona je dosta toga o veštičarenju naučila iz knjiga.

„Po tome kako mi bride uši“ , reče Baka. Pogledala je Nanu Og ispod oka. Stara Prija Vemper bila je odlična veštica na svoj način, ali odveć *ćudljiva*. Previše cveća, romantičnih stavova i slično.

Povremeni odblesak munje otkrivao je pustaru koja se pružala sve do šume, ali kiša po toplom letnjem tlu ispunila je vazduh magičnim utvarama.

„Topot?“ , reče Nana Og. „Niko ne bi ovamo došao u ovo doba noći.“

Magrat bojažljivo pređe pogledom po okolini. Ovde i onde iz pustare su izvirivali ogromni kameni blokovi, čije je poreklo bilo izgubljeno u vremenu, i za njih se pričalo da vode pokretne i neke svoje, zasebne živote. Uzdrhtala je.

„Čega bi se čovek ovde plašio?“ , izusti.

„Nas“ , reče Baka Vedervaks nadmeno.

Topot se približio i usporio. A onda je kočija zaklepetala između žbunja štipavice, s konjima koji su se propeli u svojim amovima. Kočijaš je skočio na zemlju, otrčao do vrata, izvukao veliki zamotuljak iz unutrašnjosti i pohitao ka vešticama.

Bio je na pola puta preko vlažnog treseta kada se zaustavio i zagledao u Baku Vedervaks sa strahom u očima.

„U redu je“ , prošaputala je, a šapat je presekao tutnjavu oluje jasno kao zvono.

Napravila je nekoliko koraka napred i prikladni blesak munje omogućio joj je da pogleda pravo u čovekove oči. Imale su osoben izgled koji je govorio onima koji su posedovali Znanje da on više ne vidi ništa što je s ovog sveta.

Poslednjim grčevitim pokretom predao je Baki zamotuljak i sručio se napred. Pera strele virila su mu iz leđa.

Tri prilike kročiše u krug osvetljen svetlošću vatre. Baka pogleda u drugi par očiju, koji je bio hladan kao obronci Pakla.

Njegov vlasnik odbaci samostrel. Video se odblesak pancirne košulje pod natopljenim ogrtačem kada je izvukao mač.

Nije se razmahao. Oči koje se nisu skidale s Bakinog lica nisu bile oči nekoga ko bi se zamlaćivao razmahivanjem. To su bile oči nekoga ko tačno zna čemu služe mačevi. Ispružio je ruku.

„Predaćeš mi ga“, reče.

Baka je otklonila vrh prekrivača u svom naručju i ugledala malo lice, utonulo u san.

Podigla je pogled.

„Ne“, reče iz principa.

Vojnikov pogled skliznu s nje na Magrat i Nanu Og, koje su bile nepomične kao kameni blokovi iz pustare.

„Vi ste veštice?“, upita.

Baka klimnu glavom. Munja sevnu s neba i grm udaljen stotinak metara pretvori se u plameni cvet. Dva vojnika iza čoveka nešto promrmljaše, ali on se nasmeja i podiže oklopljenu ruku.

„Da li je koža veštica otporna na čelik?“, zapita.

„Ne, koliko ja znam“, hladno odgovori Baka. „Mogao bi da proveriš.“

Jedan vojnik iskorači napred i oprezno dodirnu čovekovu ruku.

„Gospodine, uz sva uvažavanja, gospodine, nije pametno...“

„Ućuti.“

„Ali strašno je baksuzno...“

„Moram li da ponavljam?“

„Gospodine“, reče čovek. Oči mu se za trenutak susretoše s Bakinim i odraziše bespomoćni strah.

Vođa se iskezi prema Baki, koja nije pomerila ni mišić.

„Tvoja seljačka magija je za budale, majko noći. Mogu da te sasečem na licu mesta.“

„Onda saseci već jednom“, reče Baka, gledajući mu preko ramena. „Ako te tako savetuje tvoje srce, saseci što jače možeš.“

Čovek podiže mač. Munja sevnu s neba i prepolovi kamen na nekoliko metara dalje, ispunjavajući vazduh dimom i mirisom sprženog silicijuma.

„Promašila“, reče on pakosno, a Baka ugleda kako mu se mišići zatežu pripremajući se da obruše mač.

Izraz krajnje zaprepašćenosti preplavio mu je lice. Nakrivio je glavu na jednu stranu i otvorio usta, kao da pokušava da se privikne na novu pomisao. Mač mu je ispaao iz ruke i zario se u tresetno zemljište. Onda je ispustio uzdah i lagano se složio dole u vidu hrpe ispred Bakinih stopala.

Lagano ga je ćušnula nožnim palcem. „Možda nisi ni bio svestan u šta sam ciljala“, prošaputa. „Majka noći, nije nego!“

Vojnik koji je pokušao da obuzda čoveka užasnuto pogleda u krvavi nož koji je držao u ruci i malo se odmače.

„Ja-ja-ja to nisam mogao da dopustim. Nije to smeo. To nije – to nije ispravno“, zamuckivao je.

„Jesi li ti iz ovih krajeva, mladiću?“ upita Baka.

On pade ne kolena. „Ludi Vuk, gospođo“, reče. Ponovo je pogledao usmrćenog kapetana. „Ubiće me zbog ovoga!“, jadikovao je.

„Ali učinio si ono što si osećao da je ispravno“, reče Baka.

„Nisam postao vojnik zbog ovoga. Ne da bih išao i ubijao ljude.“

„Baš tako. Da sam na tvom mestu, postala bih mornar“, zamišljeno reče Baka. „Da, mornarička karijera. Počela bih što pre. U stvari, odmah. Trči, čoveče. Trči ka moru gde nema tragova. Imaćeš dugačak i uspešan život, obećavam.“

Za trenutak se zagledala i dodala: „Ako ništa, duži nego što će biti ako ostaneš ovde.“

Pridigao se, pogledao je s mešavinom zahvalnosti i strahopoštovanja i otrčao u maglu.

„A sada, možda bi neko mogao da nam kaže o čemu je ovde reč?“, upita Baka okrećući se prema trećem čoveku.

Prema mestu gde je stajao treći čovek.

Čuo se udaljeni topot kopita po tresetu, a onda je nastala tišina.

Nana Og se dogega.

„Mogla bih da ga uhvatim“, reče. „Šta misliš o tome?“

Baka odmahnu glavom. Sela je na stenu i pogledala dete u svom naručju. Bio je to dečak, ne stariji od dve godine i sasvim go ispod čebeta. Malo ga je poljuljala, a onda se zagledala u prazno.

Nana Og stade da proučava dva leša s lakoćom nekoga kome takav prizor nije predstavljao ništa strašno.

„Možda su bili banditi“, reče Magrat bojažljivo.

Nana odmahnu glavom.

„Čudna stvar“, reče. „Obojica nose ovu istu značku. Dva medveda na crnom i zlatnom štitu. Zna li ko šta to znači?“

„To je značka kralja Verensa“, reče Magrat.

„Ko je taj?“, upita Baka Vedervaks.

„Vlada ovom zemljom“, reče Magrat.

„Aha. Taj kralj“, reče Baka, kao da je se to ni najmanje nije ticalo.

„Vojnici se bore jedni protiv drugih. Ne shvatam“, reče Nana Og. „Magrat, pregledaj kočiju.“

Najmlađa veštica pretražila je unutrašnjost i vratila se s vrećom. Istresla ju je i nešto je lupilo o zemlju.

Oluja je sada besnela sa druge strane planine, a vodnjikavi mesec rasipao je tanku kašastu svetlost po vlažnoj pustari.

Ona se takođe odbijala i od nečega što je bez ikakve sumnje bila veoma važna kruna.

„To je kruna“, reče Magrat. „Ima na sebi te špicaste delove.“

„Nazdravlje“, reče Baka.

Dete je grgotalo u snu. Baka Vedervaks nije odobravala gledanje u budućnost, ali sada je mogla da oseti budućnost kako gleda u nju.

I uopšte joj se nije sviđao njen izraz lica.

* * *

Kralj Verens je gledao u prošlost i stekao vrlo sličan utisak.

„Možeš da me vidiš?“, upita.

„O, da. Veoma jasno, u stvari“, reče pridošlica.

Verensovo čelo se naboralo. Činilo se da biti duh iziskuje znatno više umnog napora nego biti živ; sasvim lepo je pregru-
rao četrdeset godina ne morajući da razmišlja više od jednom ili dva puta dnevno, a sada je to radio sve vreme.

„Aha“, reče. „I ti si duh.“

„Dobro si primetio.“

„Zbog glave koju držiš pod miškom“, reče Verens, zadovoljan sobom. „To me je navelo.“

„Ne smeta ti? Mogu da je vratim ako ti smeta“, usrdno reče stari duh. Ispružio je slobodnu ruku. „Drago mi je. Ja sam Čempot, kralj Lenkra.“

„Verens. Isto to.“ Odmerio je starog kralja i dodao: „Nešto ne mogu da se setim da sam video tvoju sliku u Dugačkoj galeriji...“

„O, sve je to bilo nakon mog vremena“, uzvratila Čempot.

„Pa koliko si onda već ovde?“

Čempot je spustio ruku i protrljao nos. „Oko hiljadu godina“, reče, a glas mu zazvoni ponosom. „Čovek i duh.“

„Hiljadu godina!“

„Zapravo, ovo sam ja sazio. Upravo sam sve bio lepo doterao kada mi je nećak odsekao glavu na spavanju. Ne mogu da ti kažem koliko me je to iznerviralo.“

„Ali... hiljadu godina...“, ponovi Verens slabašno.

Čempot ga uze podruku. „Nije to tako strašno“, saopšti mu i povede ga preko dvorišta. „Bolje nego biti živ, na mnogo načina.“

„Mora da su to onda mnogo čudni načini!“, odbrusi Verens. „Meni se sviđalo dok sam bio živ!“

Čempot se ohrabrujuće nasmeši. „Uskoro ćeš se navići“, reče.

„Ne želim da se navikavam!“

„Imaš jako morfogeničko polje“, reče Čempot. „Mogu da ti kažem. Vidim to. Da. Vrlo jako. Reklo bi se.“

„Šta to?“

„Nikad nisam bio mnogo jak na rečima, znaš“, reče Čempot. „Uvek mi je bilo lakše da udaram ljude koječime. Ali mislim da se to svodi na to koliko si bio živ. Dok si bio živ, hoću da kažem. Nešto što se zove...“, zastao je, „... animalna životnost. Da, to je to. Animalna životnost. Što si je više imao, duže ostaješ svoj, eto, ako si duh. Reklo bi se da si bio sto posto živ dok si bio živ“, dodade.

Uprkos svemu, Verens se osećao polaskan. „Trudio sam se da mi ne bude dosadno“, reče. Prošetali su kroz zid do Velike dvorane, koja je sada bila prazna. Prizor stolova podstakao je automatsku reakciju kod kralja.

„Kako se snalazimo oko doručka?“, upita.

Čempotova glava izgledala je iznenađeno.

„Ne snalazimo se“, reče. „Mi smo duhovi.“

„Ali ja sam gladan!“

„Nisi, znaš. To je samo tvoja mašta.“

Iz kuhinja se začulo neko čangrljanje. Kuvarice su već bile na nogama i, u odsustvu drugačijih uputstava, pripremale doručak uobičajen za zamak. Poznati mirisi širili su se iz hodnika koji je vodio ka kuhinjama.

Verens šmrknu.

„Kobasicе“, reče čežnjivo. „Šunka. Jaja. Dimljena riba.“
Zagledao se u Čempota. „Krvavica“, prošaputa.

„Ti u stvari nemaš stomak“, ukazao mu je stari duh. „Sve je to u tvom umu. Stvar navike. Ti samo *misliš* da si gladan.“

„Ja *mislim* da umirem od gladi.“

„Da, ali ti u suštini ne možeš ništa ni da dodirneš, znaš“,
polako mu objasni Čempot. „Baš ništa.“

Verens se lagano spustio na klupu, tako da ne propadne kroz nju, i zaronio glavu u ruke. Čuo je da smrt može da bude loša. Samo što nije shvatao koliko loša.

Želeo je osvetu. Želeo je da ode iz ovog odjednom užasnog zamka, da pronade svog sina. Ali još više ga je prenerazilo kada je shvatio da je ono što je zaista želeo, ovog trenutka, bio tanjir bubaca.

* * *

Vlažna zora razlivala se predelom, uzverala se uza zidine zamka Lenkr, na juriš osvojila kulu i konačno se probila kroz okvir jednog prozora.

Vojvoda Felmet turobno je gledao u smočenu šumu. Bilo ju je toliko mnogo. Nije posredi bilo to, odlučio je, da ima išta protiv drveća kao takvog, već je sam prizor tolikog mnoštva bio užasno depresivan. Dobijao je želju da ih prebroji.

„Zaista, ljubavi“, reče.

Ljudima s kojima se sretao vojvoda je ličio na neku vrstu guštera, možda na onu vrstu koja je živela na vulkanskim

ostrvima, pokretala se jednom dnevno, imala zakržljale treće oko i treptala na mesečnom nivou. Sebe je smatrao civilizovanim čovekom kome su više odgovarali suv vazduh i blistavo sunce dobro organizovane klime.

Sa druge strane, razmišljao je, možda bi bilo lepo biti drvo. Drveće nema uši, u to je bio sasvim siguran. A izgledalo je da sasvim lepo živi bez blaženog stanja bračne zajednice. Muški hrast – moraće to da proveriti – muški hrast samo bi istresao svoj polen na povetarcu i čitava rabota oko žirova, sem ako možda nisu bile hrastove jabuke, ne, bio je sasvim siguran da su bili žirovi, sve se to odigravalo na nekom drugom mestu...

„Da, voljena“, reče.

Da, drveće je to lepo sredilo. Vojvoda Felmet se zagledao u krošnjju šume. Đubrad sebična.

„Svakako, draga“, reče.

„Šta?“, upita vojvotkinja.

Vojvoda je oklevao, očajnički pokušavajući da ponovi u sebi monolog od poslednjih pet minuta. Bilo je nešto u vezi s tim kako je on pola čoveka i... kolebljivac? I, bio je siguran, bilo je nekakvih žalopojki na temu hladnoće zamka. Da, biće da je to. E pa, ova pokvarena stabla jednom bi baš mogla i da budu od koristi.

„Naložiću da se neka stabla poseku i donesu pravo ovamo, mila“, reče.

Ledi Felmet je ostala bez teksta. To je bio na neki način kalendarski događaj. Ona je bila krupna i upečatljiva žena, koja bi ljude koji bi se po prvi put suočili s njom podsećala na galiju pod punim jedrima; taj efekat je bio pojačan još i više njenim nesrećnim uverenjem da joj crveni somot lepo stoji. Međutim, to nije predstavljalo kontrast njenom tenu. Odgovaralo mu je.

Vojvoda je često razmišljao o tome koliko je srećan bio što se njom oženio. Da nije bilo zamajca njene ambicije, on bi bio samo još jedan u nizu lokalnih vlastelina, bez ičeg pametnijeg da radi nego da ide u lov, pijanči i izvodi *droit du seigneur*.^{*} Umesto toga, sada je bio na korak do trona i uskoro je mogao da postane monarh svega što je mogao da vidi.

Ukoliko je sve što je mogao da vidi bilo drveće.

Uzdahnuo je.

„Šta da se poseče?“, ledeno upita ledi Felmet.

„O, drveće“, reče vojvoda.

„Kakve veze s tim ima drveće?“

„Pa... ima ga tako mnogo“, reče zamišljeno.

„Ne menjaj temu!“

„Oprosti, šećeru.“

„Ono što sam *rekla* bilo je da mi nije jasno kako si mogao da budeš tako glup i da im dozvoliš da pobegnu. Rekla sam ti da je sluga previše odan. Ne možeš verovati nekome ko je takav.“

„Ne, ljubavi.“

„Ti verovatno i ne pomišljaš da pošalješ nekog za njima, pretpostavljam?“

„Bencena, draga. I par stražara.“

„Oh.“ Vojvotkinja zastade. Bencen, kao kapetan vojvodine telesne straže, bio je efikasan ubica kao izbezumljeni mungos. Za njega bi se i ona opredelila. Iznerviralo ju je to što je za

* Ma šta to značilo. Nikada nije mogao da pronađe nekoga ko je bio voljan da mu to objasni. Ali to je definitivno bilo nešto što je feudalni vlastelin trebalo da ima i, bio je sasvim siguran, trebalo ga je održavati u formi. Pretpostavljao je da je reč o nekoj vrsti velikog dugodlakog psa. E, ima vala da nabavi jednog i da ga sitog izvežba.**

** *Droit du seigneur* – pravo prve noći – običajno pravo feudalnog vlastelina da ima polni odnos s nevestom svog vazala prve bračne noći (Prim. prev.).

trenutak ostala bez materijala za blaćenje svog muža, ali vrlo dobro se pribrala.

„Ne bi ni bilo potrebe da se ide u poteru samo da si mene slušao. Ali nikad me ne slušaš.“

„Šta to, puslice?“

Vojvoda zevnu. Bila je to duga noć. Ta oluja imala je sasvim nepotrebne dramske razmere, a još pride onaj prljavi posao s noževima.

Već je spomenuto da je vojvoda Felmet bio na korak od trona. Dotični korak bio je na vrhu stepeništa koje je vodilo ka Velikoj dvorani, niz koje se kralj Verens stropoštao u mraku da bi, uprkos svim zakonima verovatnoće, naleteo na sopstveni nož.

Međutim, njegov lični lekar proglasio je to za prirodnu smrt. Bencen je posetio čoveka i objasnio mu da je pad niz stepenište s nožem u leđima uzrokovan nepromišljenim otvaranjem usta.

U stvari, tu boljku već je bilo navuklo nekoliko članova kraljeve lične straže koji su bili malo teži na ušima. Posredi je bila omanja epidemija.

Vojvoda se stresao. Bilo je nekih pojedinosti u vezi s prethodnom noći koje su bile i maglovite i užasne.

Pokušao je da se obodri da su sve neprijatnosti sada bile svršene i da je posedovao kraljevstvo. Nije baš bilo neko i sastojalo se uglavnom od drveća, ali bilo je kraljevstvo i sa sobom je nosilo krunu.

Još samo kad bi mogli da je pronađu.

Zamak Lenkr je na jednoj stenovitoj litici sazidao arhitekta koji je čuo za Gormengast, ali nije imao dovoljan budžet. Međutim, učinio je šta je mogao s malom zbirkom tornjića sa sniženja, podruma s rasprodaje, potpornih stubova, grubodbrana, gargojla, tornjeva, dvorišta, kula i tamnica; u stvari,

otprilike sve što je zamku bilo potrebno bilo je tu, sem možda čvršćih temelja i fasade koja se ne spira posle prve kišice.

Zamak se vrtoglavo krivio nad hućnim zapenušanim vodama reke Lenkr, koja se obrušavala u trista metara ponora. Malo-pomalo pa bi neki komadić upao u reku.

Koliko god da je bio mali, u zamku je ipak bilo hiljadu mesta na kojima je kruna mogla da bude sakrivena.

Vojvotkinja je izletela da pronade nekog drugog da grdi i ostavila je vojvodu Felmeta da natmureno posmatra krajolik. Poćinjala je kiša.

I baš u tom trenutku začulo se ųestoko kucanje po vratima zamka. Ono je ozbiljno uznemirilo dvorskog portira koji je igrao „ćopavog gos'n Luka“ s dvorskim kuvarom i dvorskom Ludom u toplom okrilju kuhinje.

Zareųao je i ustao. „Ćuje se kucanj izvan“, reće.

„Izvan ćega?“, upita Luda.

„Izvan vrata, idiote.“

Luda ga je briųno pogledao. „Kucanj izvan vrata?“, reće s nevericom. „Da nije u pitanju nekakav Zen?“

Kada je portir gundajući otišao u pravcu kapije, kuvar gurnu još ćetvrt penija na gomilicu i oštro preko karata pogleda Ludu.

„Šta je Zen?“, upita.

Ludini zvonćići zazvećkaše dok je slagao karte. Bez razmišljanja reće: „Oh, podsekta nizvrtnoklaćanskog filozofskog sistema Samtina, koji je poznat po svom asketizmu i nudi lićno spokojstvo i sveukupnost koja se postiųe kroz meditaciju i tehnike disanja; naroćito zanimljiv vid predstavlja postavljanje nazgled besmislenih pitanja kako bi se proširila vrata percepcije.“

„Kako reće?“, podozrivo upita kuvar. Već je bio na ivici ųivaca. Kada je odneo dorućak u Veliku dvoranu, stalno je imao osećaj da nešto pokušava da mu otme posluųavnik iz

ruku. I kao da već to samo po sebi nije bilo dovoljno loše, ovaj novi vojvoda poslao ga je natrag po... Stresao se. Ovsenu kašu! I meko kuvano jaje! Kuvar je bio odveć star za takve stvari. On je imao svoje navike. Bio je kuvar prave feudalne tradicije. Ako nije imalo jabuku u ustima i nije moglo da se peče, on nije želeo da ga posluži.

Luda je zastao s kartom u ruci, prigušio uspaničenost i munjevito razmislio.

„More, burazeru“, zakrklja, „puniji si pitanja nego dinja semenki.“

Kuvar se opusti.

„Pa, dobro“, reče, ne sasvim zadovoljan. Luda je izgubio sledeće tri ruke kako bi bio sigurniji.

Vratar je u međuvremenu podigao poklopac na rešetkastom prozorčiću i bacio pogled.

„Ko to kuca izvan?“, zareža.

Vojnik, iako nakvašen i prestravljen, ipak zastade.

„Izvan? Izvan čega?“, upita.

„Ako ćeš da zajebavaš, mo'š komotno da ostaneš izvan čitav dan“, mirno reče vratar.

„Ne! Moram da vidim vojvodu istog trena!“, povika stražar. „Veštice su izašle napolje!“

Vratar je taman zaustio da uzvрати sa: „Pravo doba godine za to“, ili „Voleo bih da sam i ja“, ali se zaustavio kada je ugledao čovekovo lice. Nije to bilo lice čoveka koji bi shvatio poentu. Imao je izgled nekoga ko je video stvari koje normalan čovek ne bi hteo ni da čuje...

* * *

„Veštice?“, upita lord Felmet.

„Veštice!“, reče vojvotkinja.

U promajnim hodnicima glas nečujan poput vetra u udaljenoj ključaonici reče s tračkom nade: „Veštice!“

One koje imaju natprirodne sposobnosti...

* * *

„To je uplitanje, eto šta je“, reče Baka Vedervaks. „I ni na kakvo dobro neće izaći.“

„Vrlo je *romantično*“, uzbuđeno reče Magrat i duboko uzdahnu.

„Gući gu“, reče Nana Og.

„U svakom slučaju“, reče Magrat, „ubila si onog jadnika!“

„Nikad. Samo sam obodрила... stvari da krenu svojim tokom.“ Baka Vedervaks se namrštila. „Nije imao poštovanja. Kad ljudi jednom izgube poštovanje, to je uvek nevolja.“

„Bići bući bući bu.“

„Onaj drugi čovek ga je doneo ovamo da bi ga spasio!“, vikala je Magrat. „Hteo je da ga mi sačuvamo. To je očigledno! To je sudbina!“

„A, *očigledno*“, reče Baka. „Ne sporim ja da je *očigledno*. Nevolja je u tome da samo to što je nešto očigledno ne znači i da je istinito.“

Odmerila je krunu u svojoj ruci. Imala je osećaj da je veoma teška, na neki način kao da je bila iznad običnih kila i grama.

„Da, ali stvar je u tome...“, započe Magrat.

„Stvar je u tome“, reče Baka, „da će ljudi doći da ga traže. Ozbiljni ljudi. Koji imaju ozbiljan izgled. Koji imaju izgled u stilu *sruši zidove i spali kolibu*. I...“

„Kako maji batica?“

„... I, Gita, sigurna sam da će nam svima biti bolje ako prestaneš da grgućeš!“, odbrusi Baka. Osećala je kako joj pucaju živci. Njeni živci obično su se tanjili kada nije bila sigurna u

nešto. Pored toga, povukle su se u Magratinu kolibu i dekor je već činio svoje jer je Magrat verovala u mudrost Prirode, i patuljke, i lekovito delovanje boja, i krug godišnjih doba i mnogo drugih stvari s kojim Baka nije imala blagog dodira.

„Nećeš ti meni da govoriš kako se pazi dete“, blago siknu Nana Og. „I to meni koja sam rodila petnaestoro svojih!“

„Samo kažem da bi trebalo da razmislimo o tome“, reče Baka.

Ostale dve gledale su je neko vreme.

„Dakle?“, reče Magrat.

Bakini prsti dobovali su po ivici krune. Namrštila se.

„Prvo ćemo da ga sklonimo odavde“, reče i podiže ruku.

„Ne, Gita, sigurna sam da je tvoja koliba idealna i sve, ali nije bezbedna. On mora da bude negde daleko odavde, vrlo daleko, gde niko ne zna ko je on. A tu je onda i ovo čudo.“ Prebacivala je krunu iz ruke u ruku.

„Ma s tim ćemo lako“, reče Magrat. „Mislim, samo je sakrijemo ispod nekog kamena. Lako ćemo s tim. Lakše nego s bebama.“

„Nije tako“, reče Baka. „Iz prostog razloga što je čitava zemlja puna beba i sve isto izgledaju, al' ne bih rekla da ima puno kruna. One ionako uvek nađu načina da budu pronađene. Kô da imaju neki zov za ljudski um. Da je turiš pod ovaj kamen, za nedelju dana nekim slučajem bila bi pronađena. Zapamti šta sam rekla.“

„To je, vala, tačno“, priznade Nana Og. „Kol'ko samo puta baciš čarobni prsten u najdublju okeansku dubinu, a onda, kad dođeš kući na jednu lepu ribu list uz čaj, eto ti njega.“

U tišini su razmišljale o ovome.

„Nijednom“, iznervirano reče Baka. „A nisi ni ti. Bez obzira, možda će hteti da mu bude vraćena. Ako po pravu njemu

pripada, hoću da kažem. Kraljevi se mnogo bakću oko kruna. Stvarno, Gita, ponekad tako umeš da lupiš...“

„Da napravim ja malo čaja, važi?“, vedro uskoči Magrat i nestade u kujni.

Dve starije veštice sedele su za stolom jedna naspram druge u pristojnoj i peckavoj tišini. Konačno Nana Og reče: „Lepo je ona to sredila, jelda? Cveće i sve to. Kakve su joj ono stvari po zidovima?“

„Okultni znaci“, kiselu reče Baka. „Ili tako nešto.“

„Simpatično“, ljubazno reče Nana Og. „I sva ta odeća i štapovi i kojekakve stvari.“

„*Moderno*“, šmrknu Baka Vedervaks. „Kad sam ja bila devojka, imale smo kocku voska i par igala i morale smo da budemo zadovoljne. Morale smo same da pravimo *sopstvene* čarolije tih dana.“

„Eh, al’ dosta je vode proteklo od tada“, mudro zaključujući Nana Og. Uputila je bebi jedan ohrabrujući osmeh.

Baka Vedervaks šmrknu. Nana Og je bila tri puta udata i vladala je plemenom dece i unučadi koje se prostiralo širom čitave kraljevine. Svakako, nigde nije pisalo da je vešticama *zabranjeno* da se udaju. Baka je to morala da prizna, mada nevoljno. Krajnje nevoljno. Ponovo je šmrknula u znak neodobravanja; ovo je bila greška.

„Šta se to oseća?“, odbrusi.

„Ah“, reče Nana Og, brižno premeštajući bebu. „Mislim da bi trebalo da odem i vidim da li Magrat ima neku čistu krpnu, važi?“

I sada je Baka ostala sama. Bilo joj je neprijatno, kao što je to svakome ko ostane sam u tuđoj sobi, i jedva se obuzdavala da ustane i pregleda knjige na polici iznad kredenca, ili da proverí ima li prašine na polici iznad kamina. Okretala